

NAAR HET

Noorden

VOOR LISA
Jag älskar dig

BAS VAN OORT

NAAR HET
Noorden

17 VERHALEN OVER SCANDINAVIË.

De mooiste plekken in Denemarken, Zweden
en Noorwegen, van eiland tot fjorden, van
midzomer tot de poolnacht. Adembenemende
natuur en bijzondere ontmoetingen.
Inspirerend en avontuurlijk.

F J O R D

Voorwoord

Omdat niet elke bestemming je met de paplepel ingegoten kan worden, bezocht ik Scandinavië pas relatief laat in mijn leven voor het eerst. Ik was al ver in de twintig en werkte op de redactie van een reisblad, toen ik voor een week naar Noorwegen ging voor een reis van Bergen naar Stavanger. Ik was ervan overtuigd dat het er op de wereld nauwelijks mooier uit kon zien dan daar in het Noorse fjordengebied. De schoonheid van het landschap was extreem, zoals meer kenmerken in Scandinavië extreem zijn, merkte ik sinds die eerste reis. Nog steeds valt het me elke keer op als ik naar het noorden reis. Kan de wereld er leger uitzien dan op de weg tussen Alta en de Noordkaap? Komt er ooit een einde aan de bossen en meren als je door Zweden omhoog reist? En kan het harder waaien dan op de top van de Preikestolen? Alles lijkt oneindig in Scandinavië. Van de zacht glooiende weilanden in Denemarken die elkaar maar blijven opvolgen tot de bochtige wegen aan de Noorse kust. Zelfs de dag en de nacht kennen hoog in het noorden geen begin of eind. Het noorden van Scandinavië is het land van altijd donker, en het land van altijd licht.

Wat ik ook heb gemerkt, en wat ik misschien nog wel het mooist vind aan Denemarken, Zweden en Noorwegen, is dat die extremen in het landschap nooit een belemmering vormen. Hoe warm, koud, donker of licht het ook is, het leven in Scandinavië speelt zich vooral buiten af. Ik kan me sinds die eerste keer in de fjorden van Noorwegen geen reis herinneren waarin buiten zijn niet het belangrijkste onderdeel van die reis was. Zelfs op Spitsbergen in de winter, over extremen gesproken, was ik het grootste deel van de dag buiten. *Friluftsliv* is niet voor niets een van de bekendste begrippen in Noorwegen. De liefde voor het buitenleven, waardoor je altijd met een frisser hoofd weer thuiskomt na een reis naar het noorden.

Inhoud

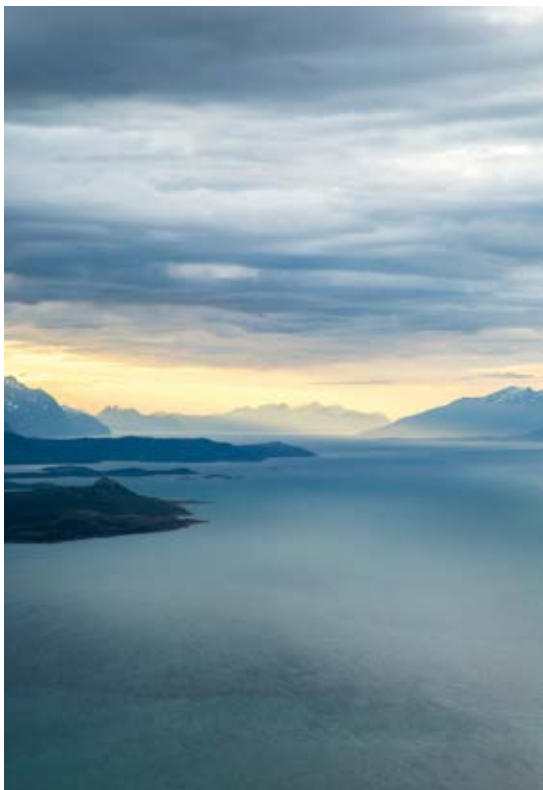
Naar de Noordkaap	10	DENEMARKEN	
		Bornholm op je bord	100
		Van Skagen naar Lønstrup	116
		De wandelende vuurtoren	130
		Het Deense wad	142
		NOORWEGEN	
		Het eeuwige licht van Lindesnes	154
		Op een (on)bewoond eiland	166
		Met de kajak door Oslo	176
		Trollstigen	184
		Van Å naar Bødø	196
		Het eerste zonlicht op Spitsbergen	210
ZWEDEN			
Stad van de liefde	28		
Midzomernacht	42		
Hoog in de boom	54		
Witte winter	64		
Leven op de fjäll	74		
De kunst van het ijsvissen	88		

Naar de Noordkaap

Een reis over land naar het noordelijkste puntje van Europa is er een vol contrasten. Van stijl, design en levendige steden naar het grote niets. Langzaam naar de leegte, tot de wereld vanzelf ophoudt.

Ze praat bedachtzaam, met zachte stem. Alsof elk woord dat over haar lippen rolt eerst een paar keer goed is afgewogen. Misschien is dat wat wonen in een omgeving als deze met je doet. Je gaat je aanpassen aan alles om je heen. Aan de stilte, de leegte, aan de natuur en aan het licht.

Aan die natuur is Marie Angelsen wel gewend. Niet alleen omdat ze nu alweer een paar jaar in Skibotn woont, een stipje op de kaart van Europa vlak voordat die ophoudt. Hoog in Noors Lapland, nog voorbij het noordelijkste puntje van Zweden. Nee, ze kent de natuur vooral omdat ze is geboren op de Lofoten. Daar is het allemaal nóg een stukje mooier. Puntige bergen die direct uit het zilverkleurige water de lucht in schieten. Strandjes met golven waarop gesurft kan worden, mits je de kou trotseert. In augustus gaat ze weer terug, voor vakantie. Wilde bramen plukken, misschien zelfs zwemmen als een mooie zomerdag het toestaat. Maar nu is het juni en zijn we hier, en Marie heeft ons uitgenodigd voor een avondwandeling naar Bollmansveien, een 550 meter hoog uitkijkpunt net buiten Skibotn. Een goede drieënhalf uur wandelen, maar dan kijk je dus wel helemaal tot het eiland Arnøya en dat ligt zo'n honderd kilometer verderop. Als het weer meezit, dan is het zonnig tot we ver na middernacht weer terug zijn op de camping in Skibotn, waar we op doorreis naar boven een trekkershut hebben voor de nacht. Of nacht, het begint allemaal een beetje door elkaar te lopen. Hoe hoger we komen, hoe meer de dagen en nachten geruisloos in elkaar overlopen. Hier, ver boven de poolcirkel, is het onderscheid al bijna niet meer te maken.

Marie loopt voor ons uit omhoog. Stevige wandelschoenen aan, outdoorbroek en -trui en een grote paarse rugzak. Daar zit een extra trui in voor boven, en wafels plus een pot zelfgemaakte aardbeienjam. We zijn op weg naar een bunker die dateert nog uit de tijd van de Duitse bezetting in de Tweede Wereldoorlog. Een gruwelijk verhaal; de Russische, Joegoslavische en Poolse gevangenen die de bunker en weg ernaartoe moesten bouwen, kwamen bijna allemaal om. Onderweg is er nog veel meer te vertellen. Links, dat is het Storfjord, het water dat in de verte uitkomt bij het eiland

Arnøya is het Lyngenfjord. Je hoeft niet eens goed te kijken om meteen het kleurverschil in het water op te merken. Het kraakheldere, Caribisch blauwe water komt rechtstreeks van de gletsjer. Het water dat donkerder is van kleur is zout, en komt uit de Noorse zee. Een paar jaar geleden is hier nog een beer gespot. Zelf zag Marie laatst een lynx.

Die hoge bergen daar? Aan de overkant van het water? Die houden het weer tegen, daardoor ligt Skibotn in het droogste stukje van Noorwegen.

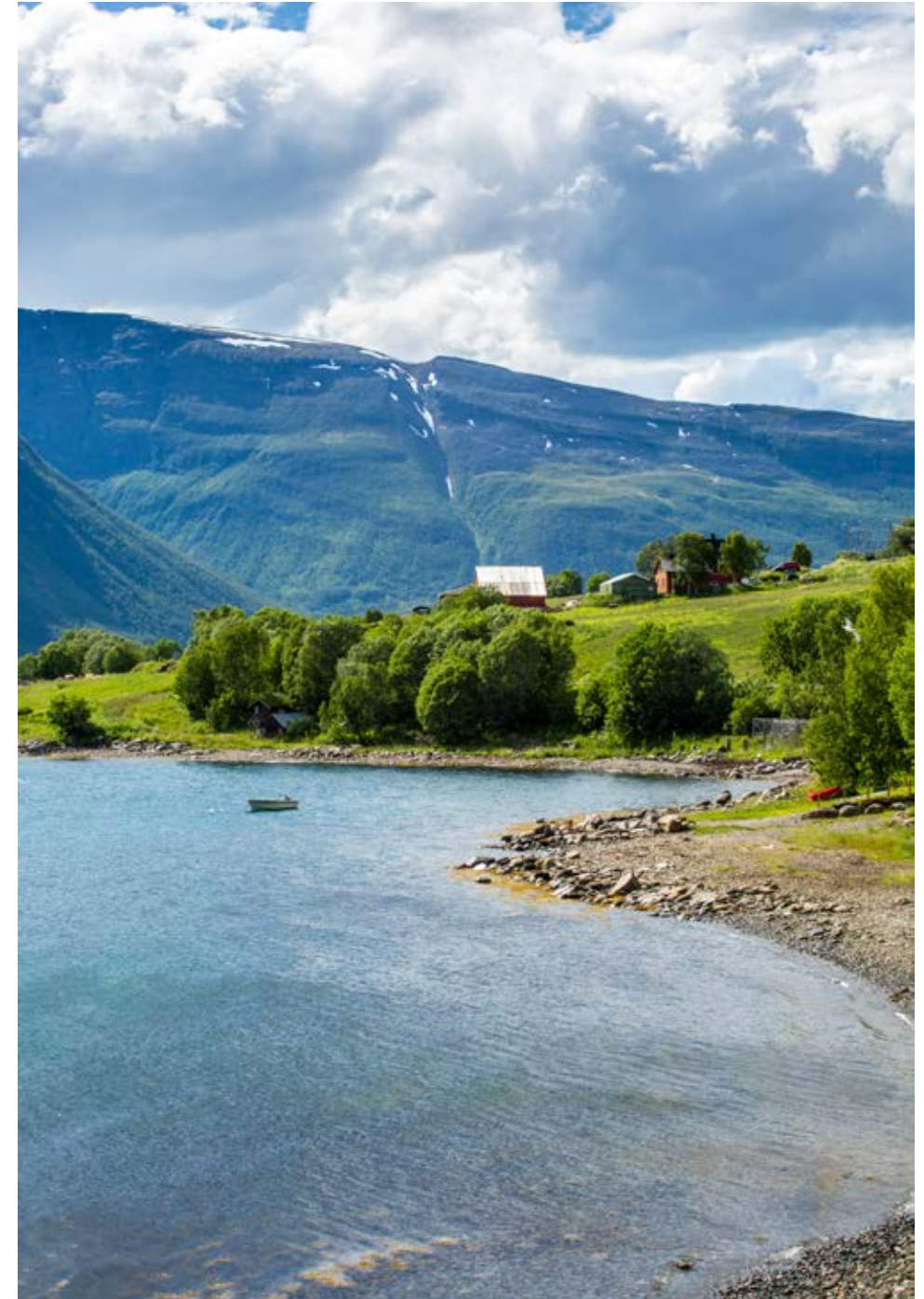
En straks als we in de bunker zijn, dan ligt er een gastenboekje. Daar kun je je naam in schrijven. In de regio zijn er vijftientig bergtoppen waar zo'n boek ligt. Als in allemaal je naam staat, maak je kans op een prijs. Niets groots hoor, het is vooral bedoeld om de lokale bevolking een beetje aan het wandelen te houden.

Ondertussen huppen we van steen naar steen langs een waterval, trekken we door een veld met varens en klauteren we over rotsen verder naar boven. De zon laat zich niet zien, helaas. Alleen de bergen aan de horizon worden door wat zonlicht gekust.

Het laatste station

Narvik is het meest noordelijke treinstation van Europa, daarboven houdt het spoor in het continent op. Vanaf het Zweedse Luleå loopt de Ertsspoorlijn naar de Noorse plaats. Die lijn was vroeger gebouwd om ijzererts vanuit de mijnen in Kiruna en Gällivare te vervoeren. Onderweg rij je onder meer door Abisko National Park.

Voorlopers in stijl

Het is nog maar iets meer dan een week geleden dat mijn vaste reisgenoot Kees en ik tweeduizend kilometer zuidelijker een paar van de hipste steden ter wereld aan elkaar regen. Zelfde continent, zelfde cultuur, maar totaal verschillend van de leegte waar we nu staan en zelfs in een reis over land, waarbij je het landschap ziet veranderen terwijl je door het raam van auto of trein naar buiten kijkt, voelt die overgang abrupt. Kopenhagen is een verzamelplaats van voorlopers in stijl. De wijken Nørrebro en Vesterbro als voorbeeld voor zoveel make-overs in grote steden over de hele wereld. Van gevaarlijk en zonder toekomst naar hip en levendig. Kleurrijk, zowel de gevels van de huizen als de mensen die erachter wonen. Nog zo'n centrum van goede smaak is het Meatpacking District in Kødbyen. Waar vroeger rauwe mannen in witte jassen vlees verwerkten, zitten nu sterrententen en burgerbars, en brouwerijen die wereldberoemd zijn onder bierconnaisseurs. Verderop ligt Christiania, de beroemde Vrijstad binnen de grenzen van Kopenhagen waar je ooit een volledig andere wereld binnenstapte. En zelfs de het felgekleurde rijtje pakhuizen van Nyhavn voelt niet écht als een toeristenfuik door de aankleding van winkels en horeca die je er vindt. In een Scandinavische stad zit je er niet zo snel naast. Voelt een streetfoodmarkt nog wel eens inwisselbaar? Die in Reffen niet. Daar zit je heerlijk aan het water in de avondzon, voeten bungelend over de rand van de kade en de dag die langzaam van je afglijdt.

In het Zweedse Göteborg is het niet anders. Een terras in het centrum van de stad lijkt wel een etalage van Arket, Acne of Samsøe. Stijlvol en beschaafd zit iedereen daar maar. Flesje rosé op tafel, beetje keuvelen.

'Ik ken helemaal niemand in het noorden van Zweden', vertelt Fanny, een meisje dat met een groep vrienden tot laat op de avond aan een grote, houten picknicktafel zit. Ze is net als de rest van haar gezelschap ergens midden in de twintig, en nog nooit is ze in het noorden van haar land geweest. Dat geldt voor bijna iedereen. Alleen Gustav, een van haar vrienden, ging er wel eens heen met zijn ouders. Om te vissen. Fanny: 'In het noorden wordt er met een ander accent gesproken, ik kan het zelfs maar moeilijk verstaan. We leven dan wel in hetzelfde land, maar het is een wereld van verschil.' De rest vult aan. Noorderlingen zijn gesloten, is de eensgezinde conclusie. Een stug volkje. En

Meer en meer

Het precieze aantal meren in Zweden is niet te tellen, maar zeker is dat het er meer dan honderduizend zijn. Dankzij het Zweedse *allmansrätten* (het allemansrecht) kan iedereen er gebruik van maken, of dat nou is om te zwemmen, in een bootje of per kajak. Dat allemansrecht komt niet zonder verantwoordelijkheden. De belangrijkste: respect voor de natuur. Flora en fauna aantasten, beschadigen of verstoren is verboden.

ben je voorbij Boden en Kiruna, diep in Lapland, dan wordt het leeg. Echt leeg. Dan ga je misschien wel een tijdlang helemaal niemand tegenkomen.

Voordat het zover is, wacht eerst nog Stockholm. Een herhaling van zetten als het gaat om kunst en hippe horeca. Het Moderna Museet op het eiland Skeppsholmen, centraal gelegen in Stockholm, biedt een voorbode van wat nog moet komen. Verbeelding die met je aan de haal gaat. Alleen is dat hier strak en soms futuristisch vormgegeven, maar straks, verder in het noorden, zit die verbeelding in heel andere dingen. In de zon die niet meer zal verdwijnen en oneindige bossen vol naaldbomen. Een nachtelijke treinrit naar Boden scheidt ons van een nieuwe stap naar het niets.

Tollend kompas

Het is twaalf over twaalf en de zon is zojuist ondergegaan. Ik zit buiten en heb me net met een soort deodorant-stick ingesmeerd met anti-muggenlotion. Doe je dat niet, dan ben je verloren. De muggen in het noorden van Zweden zijn met veel en ze zijn nietsontziend. Ze vliegen in wolken, kruipen onder je broekspijp, in je nek, op je neus en gaan zelfs in je haren zitten, met dagenlang jeuk op je kruin als gevolg. Laat je het raampje van je auto open staan, dan zoemen ze naar binnen en krijg je ze er niet meer uit. Ze voeden zich met je bloed en geven er jeukende bulten, frustratie en wanhoop voor terug. Opgesloten zitten in een kamer vol muggen; het zou een uiterst effectieve martelmethode zijn.

Overall waar we tot nu toe zijn geweest werd min of meer hetzelfde gereageerd als we vertelden over onze reis. Ogen wat groter, stem een octaaf hoger. Jullie gaan wát doen? De Noordkaap? Je bedoelt het noordelijkste puntje van Noorwegen? Waar het land ophoudt en het in de zomer nooit donker wordt? Dan kregen we tips, al klonken die meer als waarschuwingen. Drie aspecten bleven terugkeren. Het licht, dat op een gegeven moment niet meer uit kan. Die muggen dus, waar je ook niets anders mee kunt doen dan het bestaan ervan accepteren. En de leegte. Hier in Boden begin ik te snappen waar al die mensen het over hadden. Voor het eerst deze reis komen al die elementen bij elkaar. Na eerst nog een tussenstop van een middag in Gävle, zo'n anderhalf uur treinen boven Stockholm, wachtte vervolgens de

nachttrein naar het noorden. Zo lang als de Botnische Golf is, zo oneindig loopt het spoor naar boven. Onderweg niet veel meer dan bos en water, en af en toe een glinsterend dak van een huis of boerderij. Een echte overgang van stad naar platteland lijkt er in Zweden niet te zijn. Zelfs de steden in het zuiden – Malmö, Göteborg, Norrköping, Stockholm – doemen op uit een helgroen landschap van bos en weide. Het is alles. Of niets.

Op Bodens Camping, waar we voor een nacht een klein huisje hebben, lijkt het wel eind van de middag. Twee kinderen scheuren voorbij op een step. Uit campers klinkt gelach en de hemel kleurt staalblauw. Toch is het net na middernacht. Ik ben moe, maar kan niet slapen. Daarbij: de natuur is 's nachts veel mooier dan overdag. Het licht zachter, het water verstild. Alsof de natuur licht opgebaard, wachtend tot ze over een paar uur als Sneeuwwitje wakker wordt gekust.

De zon is dan wel net onder, over vijftig minuten is 'ie weer op. Niet eens genoeg tijd voor de schemering om zich te laten zien. Omdat we nog verder naar het noorden trekken, is het voorlopig de laatste zonsondergang. Hoe leef je met altijd maar licht? De mensen hier zeggen er gewend aan te zijn. De dagen van het jaar zijn niet alleen langer, je eigen dagen kennen ook geen einde. In de zomer is het geen uitzondering om na het avondeten nog door te gaan tot middernacht. Met werken, buiten zitten, wandelen, of wat dan ook. Als je maar je zeven tot acht uur slaap pakt, dan red je het wel. Bovendien, wordt me verzekerd, geeft dat licht je meer energie. Toch zit daar ook een valkuil. Door dat continue licht sta je altijd aan, zeiden ze. Tot het soms wel eens te veel kan zijn. De dagelijkse cyclus zoals wij die kennen, gaat dan niet op. Je kunt niet eens meer sturen op de zon, omdat die niet meer onder gaat. Alsof je een magneet tegen een kompas houdt, zo tolt de zon rondjes aan de hemel.

De paradox van het noorden

Vorbij Kiruna ziet het land er eindelijk anders uit. De bossen en meren maken zowaar plaats voor een ruig en bergachtig landschap. De trein naar Narvik slingert er gestaag doorheen. De grens tussen Zweden en Noorwegen wordt geruisloos gepasseerd. Na Narvik houdt het spoor op. Vanaf daar beginnen we met een huurauto aan het laatste stuk, waarin ook de wandeling met Marie plaatsvindt.

De paar honderd kilometer die we vervolgens nog moeten afleggen, slingeren we langs de randen van fjorden, die diep het land in kunnen snijden. Soms zie je aan de overkant van het water de weg waar je anderhalf uur later zelf rijdt. We houden onszelf voor zo min mogelijk te stoppen om niet te veel tijd te verliezen. Dat lukt in het begin, maar met moeite. Het landschap is te mooi. De bergen zijn zo groen dat alleen ernaar kijken je al een fris gevoel geeft. Het water lijkt uit alle kleuren blauw te kunnen bestaan. Van tropisch tot vol en donker, dan lijkt het zelfs dikker, alsof je terug zou veren als je erin springt.

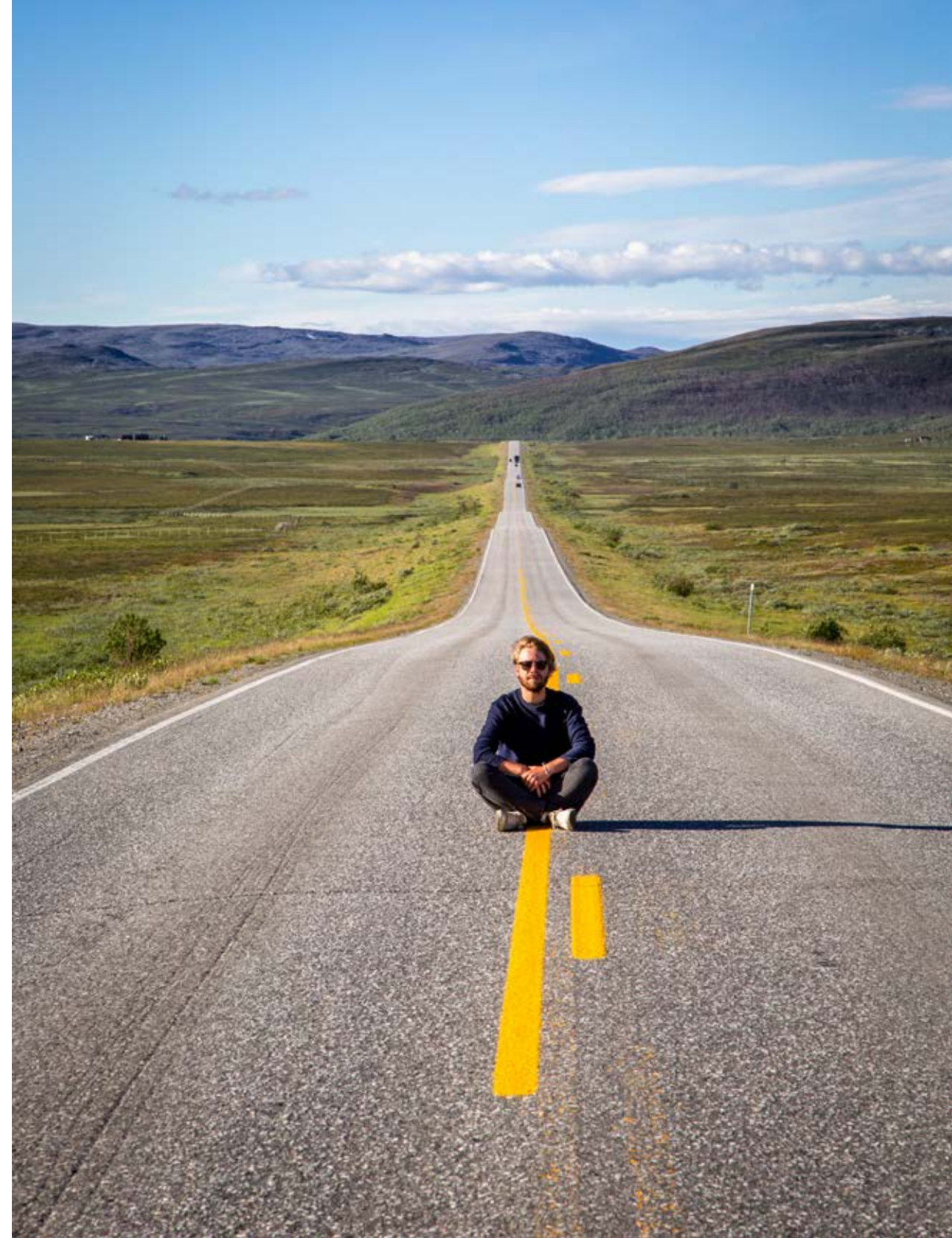

We passeren campers en volgen motorrijders. Spelen kiekeboe met de natuur als we een serie tunnels door moeten. Waar je ook kijkt, altijd is er wel ergens een waterval. Vlak voor Alta stoppen we omdat er een kudde rendieren over de weg loopt. In het dorp Aronnes schiet een poolvos een weiland in.

Tussen Alta en de Noordkaap is er helemaal niets. Eén weg met slechts een handjevol auto's. Was het landschap hiervoor al open en uitgestrekt, nu lijkt het alsof er slechts een geraamte is overgebleven. Kaal en nietsontziend. Het enige stukje duisternis onderweg is een tunnel van bijna zeven kilometer, net voor het eindpunt van deze reis. De Nordkapp-tunnel. Ik denk terug aan de hallucinerende kunst uit het museum in Stockholm. De lichtbuizen aan het plafond die ritmisch passeren, de weg waarvan je op een gegeven moment niet meer doorhebt of die nou lichtjes omhoog of omlaag loopt. Het werkt als een trance. Een screensaver waar je doorheen kunt rijden, die bruuft wordt verstoord als de nachtelijke zonnestrallen door de uitgang piepen en ons van de ene droom terugbrengt in de andere. Die van het lege Scandinavië tijdens midzomer.

Hoe verder naar het noorden, hoe stiller. Waar we in Göteborg voor werden gewaarschuwd, klopte. De leegte sloeg toe en speelde met onze zintuigen en verbeelding. Maar één aspect klopte niet. De mensen die we tegenkwamen, waren open en vriendelijk, en verre van stug.

Vanuit Kopenhagen hebben we er bijna 2500 kilometer over gedaan om uiteindelijk niet noordelijker te kunnen. Om urenlang over wegen te rijden waar bijna niemand anders rijdt. Maar op het moment dat we de parkeerplaats van het bezoekerscentrum van de Noordkaap op rijden, slaat de realiteit hard toe. Auto's, campers en touringcars zijn ons voor. Binnen in een modern gebouw van hout en glas is het razend druk, zelfs rond middernacht. Buiten worden we op de foto gezet door een Japanse toerist. Dagenlang zagen we geen andere mensen en trokken we een spoor door een weids en oneindig niemandsland. En nu we niet meer verder kunnen, staan we in de rij voor een kop koffie.

Stad van de liefde

Soms wordt een bestemming persoonlijk.
In Göteborg gaf een bezoek aan een
café in het oude havengebied een flinke
draai aan het leven.

Het is zaterdagmiddag en er staat een flinke rij voor de bar van Kafé Magasinet. Ik wacht geduldig en gebruik de tijd om eens rustig rond te kijken. De tafels en zitjes zitten stuk voor stuk vol, door de jaren 80-muziek heen klinkt geroezemoes, met af en toe een lach die er bovenuit steekt. Mijn blik houdt even stil bij het tafeltje in de hoek. Ik zie haar zitten, maar ze kijkt niet naar mij. Te druk in de weer met andere dingen.

De eerste keer dat ik hier was, kende ik haar nog helemaal niet. Vaste reisgenoot Kees had de plek uitgezocht. Een koffiezaakje midden in het oude havengebied van Göteborg. Ooit het rauwe centrum, toen een tijd verlaten, en nu een plek zoals in zoveel steden waar creativiteit de ruimte heeft gekregen en het er weer levendig is geworden. De straatnaam klonk al vrolijk, Tredje Långgatan. Het café was er een om op Instagram te plaatsen. Bakstenen muren met hier en daar een flinke scheur erin, een met een glazen overkapping bedekt terras dat volstond met planten, industriële lampen boven de bar en de buizen van het ontluchtingssysteem duidelijk zichtbaar onder het metershoge plafond. Ik deed het dus maar, een foto posten. Kort bijschrift, locatie erbij, en weer door. Die eerste keer in Göteborg vingen we maar een glimp van de stad op. We huurden een appartementje aan de noordkant van

